

Obrana vyžaduje kontinuitu a komplexní přístup Žofínské fórum, proslov ministra obrany Vlastimila Picka

10. září, 2013

Když skončila vláda premiéra Petra Nečase - díky kterému jsem se stal ministrem obrany, čehož si velice vážím - měl jsem velké množství diskusí na téma, jestli přijmout nabídku Jiřího Rusnoka, abych pokračoval ve funkci. Nakonec jsem se rozhodl, že ano. Důvod byl prostý - jsem odborník na oblast obrany a jestli je něco pro bezpečnost státu nevhodného, pak je to přenášení politických turbulencí do armády a její destabilizace.

Teze mého dnešního projevu vycházejí z mé celoživotní zkušenosti:

1. klíčová pro obranu je kontinuita – ani ne tak personální, jako myšlenková,
2. obrana vyžaduje komplexní, či celostní přístup a
3. obrana potřebuje stabilní prostředí.

Co myslím kontinuitou.

Od 90. let minulého století dochází k radikální změně zaměření i struktury ozbrojených sil kvůli proměnám bezpečnostního prostředí, ukotvení státu a logicky tedy i zadání. Některé změny byly výsledkem realistického hodnocení situace a koncepčního přístupu, jiné důsledkem nemístného megalomanství a bezkoncepčního těkání.

V roce 2010 jsme si společně sedli, vojáci a civilisté z resortu i mimo něj a pokusili se zanalyzovat situaci a říci si jak dál. Výsledkem je řada dokumentů a koncepcí i konkrétních kroků – například střednědobý plán, přechod na cílově orientované rozpočtování a plánování, organizační proměna a třeba i největší změna branné legislativy od konce 90. let. Vznikají další dokumenty, jako je Dlouhodobý výhled, který bude základem například pro dlouhodobý rozvoj Armády ČR a Strategii vyzbrojování.

Nevím, co bude po říjnových volbách, ale apeluji na politiky, aby v započaté práci pokračovali, aby ji neshodili pod stůl a nezačali znovu. Nemyslím si, že vyprodukované materiály a následné přístupy jsou dokonalé, neměnné. Vycházejí však z pevného základu a jsou testovatelné. Zde je několik bodů, které podpoří kontinuitu:

- schválit předložené zákony – vytvářejí podmínky pro realizaci vitálních změn například v oblasti kariér, což by mělo vést dlouhodobě ke stabilizaci personálu, umožní efektivnější přístup k obraně státu a podobně. Tyto zákony nemusejí být perfektní, ale jsou to nejlepší a nejprodiskutovanější, co je na stole;

Obrana vyžaduje kontinuitu a komplexní přístup Žofínské fórum, proslov ministra obrany Vlastimila Picka

10. září, 2013

- pokračovat v rozvíjení strategického myšlení a přípravě koncepčních dokumentů – některé materiály se podařilo dokončit, jiné se připravují a budou procházet schvalovacím řízením. Jejich význam tkví v tom, že umožňují odpovídat si na otázky týkající se použití sil, jejich struktury a potřeb a zdůvodňují náklady na oblast obrany. Obrana státu musí být sice věcí automatickou, ale náklady na ní, pokud neexistuje bezprostřední ohrožení, jsou předmětem neustálé diskuse a soupeření o zdroje. Zásadní je i cyklické testování myšlenek a kroků. V roce 2011 schválila vláda Bílou knihu o obraně, která je kritickým pohledem na systém obrany. Nejpozději za pět let by měla vzniknout nová Bílá kniha, navazující na předchozí;
- již dále nesnižovat rozpočet na obranu – v posledních letech jsme učinili řadu kroků pro zvýšení efektivity, změnili strukturu, snížili počty, množství majetku, navrhli způsoby, jak především armádu doplňovat zálohami a tím napomoci dlouhodobému výpadku personálu. Nenalhávejme si ovšem, že tak zvyšujeme schopnosti ozbrojených sil, spíše zachraňujeme, co se dá. Obranný rozpočet je také nutné chápat šířeji, jako součást prostředků vynakládaných na zahraniční a bezpečnostní politiku. Kritizoval jsem skokové snižování rozpočtu a stejně tak chci varovat před jeho skokovým zvyšováním. Je nutné přidávat postupně, protože jinak hrozí, že systém prostředky neabsorbuje a také, že dojde k vytvoření zátěže do budoucna. Ta bude působit jako koule na noze v době dalšího negativního vývoje ekonomického cyklu.

Tím se dostávám k celostnímu, či komplexnímu imperativu obrany.

Dospěli jsme do bodu, kdy jsme plně propojeni se spojenci v Severoatlantické alianci. Jedině s nimi jsme schopni plně bránit území České republiky a na oplátku přejímáme odpovědnost za mnohem širší oblast. Naše rozhodnutí tedy musejí být plně v souladu s rozhodnutími spojenců, co se týče struktury sil, doktrín, výcviku, či vybavení. Tento svazek předurčuje i užití sil. Byť vždy půjde na prvním místě o obranu teritoria, síly musejí být vysoce mobilní, protože území členských států aliance, kde může naše armáda působit, je rozsáhlé a navíc máme společné zájmy i mimo alianční území.

Je nutné se dívat na armádu pohledem NATO. Jakákoli národní řešení musejí být vhodným doplňkem aliančního úsilí. To je první můj argument k celostnímu přístupu.

Obrana vyžaduje kontinuitu a komplexní přístup Žofínské fórum, proslov ministra obrany Vlastimila Picka

10. září, 2013

Druhý argument se týká obrany jako celku a nákladů na ní.

Existuje tendence vykládat zajištění obrany jakou souhrn nákupu zbraňových systémů a udržení technologické úrovně. A tak se vedou debaty o tom, jestli by armáda měla koupit to, či jiné vozidlo, letadlo, radar, útočnou pušku... Nástroje jsou ovšem tak dobré, jak šikovné jsou ruce, které je používají, jak odhodlaná a vyrovnaná je mysl toho, kdo dává pokyn rukám.

Na prvním místě musí být vždy voják, jeho kvalita a spokojenost. Musí být adekvátně ohodnocen a motivován, aby mohl v případě potřeby podávat extrémní výkony. Výdaje na personál tvoří a budou vždy tvořit větší část rozpočtu. Další významnou položkou jsou náklady na vybavení, výcvik a infrastrukturu. A třetí, tou nejmenší položkou, jsou investice. Ke každé je nutné přistupovat odpovědně, s rozmyslem a dobrým zdůvodněním. Například proto, že každá – ať jde o obměnu, či o novou investici - vytváří dlouhodobý tlak do rozpočtu.

Vzhledem k rostoucí ceně špičkových technologií a zmenšujícímu se obrannému rozpočtu je nutné se chovat efektivně. Armáda potřebuje moderní prostředky, potřebuje investovat, ale není možné podporovat řešení, která nejsou plně v souladu s potřebami celku a nereflektují operační a technologické požadavky uživatele, tedy armády.

Podpora domácímu průmyslu je významná, ale nemůže být nad vším. Například není možné podporovat výzkum něčeho, co je na trhu a co nemá přidanou hodnotu. Je nezbytná také schopnost konkurence. Vzhledem k dělbě práce, globalizaci, rozmachu technologií a rostoucím cenám si nebudeme již nikdy moci dovolit, aby byla armáda z větší části postavena na produktech domácího obranného průmyslu. Ale prostor stále existuje a není malý.

A tím se dostávám k třetí tezi, k tomu, že obrana vyžaduje stabilitu.

Zítra uplyne 12 let od teroristických útoků na Spojené státy. Zajisté si dobře pamatujete tehdejší atmosféru ohrožení a odhodlání zasáhnout proti zlu, které se zdánlivě náhle objevilo. Tehdy byl pocit ohrožení bezprostřední a tak se mnoho pozornosti soustředilo na obranu, nejenom ve Spojených státech, ale i u spojenců, včetně České republiky.

Ekonomické problémy v letech následujících ovšem v Evropě vedly k opačnému trendu, než ve Spojených státech – k poklesu rozpočtů. A když po roce 2008 přišla skutečná krize, obranné výdaje byly jedny z prvních, které byly ještě dále osekávány. Ne, že by nebylo čas od

Obrana vyžaduje kontinuitu a komplexní přístup Žofínské fórum, proslov ministra obrany Vlastimila Picka

10. září, 2013

času dobré prověřit obranný systém a jeho nákladovost, ale není možné dělat zásadní změny v počtech a investicích z roku na rok. Škrty za každou cenu totiž mohou způsobit více škody, než užitku. Armáda přichází o kvalitní lidi, jejichž výcvik trvá léta, nejsou dokončovány modernizační projekty, což snižuje, nikoli zvyšuje schopnosti a podobně.

Do budoucna bychom měli nalézt nějaký způsob, jak i v dobách nejistoty zachovávat stabilitu. Například nadefinovat si strategické projekty, které by byly označené za „národní bezpečnostní zájem“. Byly by tedy „nedotknutelné“, což by bylo výhodné nejenom z hlediska vojenských plánovačů, výcviku a udržení personálu, ale i pro obranný průmysl, protože by se tím vytvořilo předvídatelnější prostředí. Dalším způsobem, jak zvýšit stabilitu by mohla být garance minimálních výdajů na obranu.

Jedna z lekcí posledních let je, že spoření v obranné oblasti je nutné rozkládat. Bývá obvyklé v řadě zemí, že – i přes okamžitý tlak – se snižování rozloží do pěti až deseti let. To je jediná šance, jak může docházet k utlumování vojenských schopností řízeně.

Kontinuita, celostní přístup a stabilita jsou tři klíčové esence pro zajištění bezpečnosti České republiky. Pokud je budeme mít na paměti, budeme silnější. Pokud budeme obranu rozkládat na jednotlivé součásti a vést o ně neustálý boj, k ničemu dobrému to nepovede. Obranu je nutné kultivovat a pečovat o ní. Nikoli během jednoho volebního období, ale neustále.